

Альона Головка

студентка 2 курсу ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Сучасні тенденції щодо кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб*

Кримінальна відповідальність неповнолітніх осіб є однією з найскладніших і найактуальніших тем у кримінальному праві. В умовах глобалізації, зміни соціальних цінностей і технологічних інновацій, підходи до регулювання відповідальності молоді за злочини також зазнали суттєвих

---

* Наукова керівниця – *Таїсія Шевченко*, старша викладачка кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ

змін. Сучасні тенденції у цій сфері, які характеризуються гуманізацією кримінальної юстиції, зосереджені на реабілітації, а не покаранні.

Протягом останніх кількох десятиліть ставлення до кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб змінювалося від суворих репресивних заходів до більш м'яких і реабілітаційних підходів. У багатьох країнах розпочалися реформи, спрямовані на те, щоб зрозуміти особливості розвитку молоді та причини правопорушень, з метою їхньої превенції.

Сьогодні причини підліткової злочинності можна умовно поділити на кілька груп зовнішніх факторів [1, с. 210]:

– Неповнолітні часто стають жертвами насильства в сім'ї, цькування з боку однолітків або вчителів у школах. Порушення їхніх прав призводить до бажання встановити «справедливість» та здійснити самозахист.

– Кризовий стан родинних відносин як ключового соціального інституту, що впливає на виховання та нормальний психічний розвиток дитини, негативно позначається на процесі соціалізації особистості.

– Негативний вплив засобів масової інформації на формування психіки неповнолітніх проявляється у звуженому кругозорі та обмеженому розумовому розвитку підлітка.

– Загальна девальвація духовних і моральних цінностей, що виражається у зниженні їх престижу та ігноруванні не лише правових норм, а й моральних стандартів. Це призводить до того, що навіть незначні форми девіації, без адекватної реакції з боку суспільства, можуть перетворюватися на більш небезпечні злочини, оскільки особа вважає, що її діяння залишиться безкарним.

– Низький рівень самостійності у неповнолітніх сприяє схильності підпадати під вплив негативних груп або їх лідерів, що призводить до зростання злочинності, вчиненої групами осіб, організованими групами або злочинними організаціями.

Одна з основних тенденцій сучасної кримінальної юстиції – гуманізація підходів до кримінальної відповідальності неповнолітніх. Цей підхід передбачає, що замість покарань, неповнолітні особи отримують можливість реабілітації через соціальні програми, психотерапію та освіту. Важливим аспектом є також забезпечення права на захист і участь у процесі правосуддя.

Серед сучасних тенденцій особливої уваги заслуговують альтернативні заходи до покарання. Це можуть бути:

- Медитація – сприяє примиренню між потерпілим і правопорушником.

- Соціальні роботи – замість ув'язнення неповнолітні можуть виконувати суспільно корисні роботи.

- Програмування – участь у програмах навчання і розвитку, які допомагають змінити поведінку та адаптуватися до суспільства.

Злочинність неповнолітніх суттєво відрізняється від злочинності дорослих. Відокремлення злочинності неповнолітніх як окремого виду здійснюється на основі специфічної кримінальної ознаки — віку злочинця, тобто суб'єкта злочину. Згідно з чинним Кримінальним кодексом України, кримінальній відповідальності підлягають особи, які досягли 16 років, а в деяких випадках — особи, які досягли 14 років, за особливо тяжкі злочини.

Проте, дослідження вчених свідчать, що вік неповнолітніх злочинців може бути ширшим за ці рамки (від 11 років). Для таких осіб законодавство передбачає покарання у вигляді поміщення до приймальників-розподільників для дітей або спеціальних навчально-виховних закладів [2, с. 98].

При наданні кримінологічної характеристики неповнолітнього злочинця важливо враховувати соціально-демографічні ознаки, такі як стать, вік, освіта, рід занять, стан здоров'я, виховання, оточення, схильності, звички та загальний розвиток. Вивчення особи злочинця спрямоване на виявлення і оцінку тих характеристик, що вказують на причини злочинної поведінки та можуть бути використані для її профілактики.

Неповнолітні злочинці характеризуються наявністю психічних аномалій власного розвитку в межах осудності особи (хронічний ал-коголізм, психопатія, розумова відсталість (олігофренія), наркоманія, органічне ураження голо-вного мозку, статеві розлади тощо). За даними О. О. Ходимчука, які не втра-тили актуальність і сьогодні, особами з психічними аномаліями розвитку вчи-няється понад 36,9% насильницьких злочинів проти особи, серед яких домі-нують умисні вбивства (48,8%), статеві злочини (17,8), поєднане з насильст-вом хуліганство, (16,7%), умисні тяжкі тілесні ушкодження (16,0%) [3, с. 180].

Не зважаючи на позитивні зміни, існує безліч викликів. Серед них – недостатня підготовка правоохоронців до роботи з неповнолітніми, відсутність ресурсів для реабілітаційних програм, а також соціальні стереотипи, які продовжують впливати на ставлення суспільства до молоді, яка порушила закон.

Отже, сучасні тенденції в області кримінальної відповідальності неповнолітніх осіб вказують на зростаючу необхідність гуманізації підходів до юстиції, що фокусується на реабілітації та соціальній інтеграції. Для досягнення ефективності в цій сфері необхідно продовжувати реформувати законодавство, навчати працівників правоохоронних органів, а також впроваджувати інноваційні програми, які допоможуть неповнолітнім знайти свій шлях у суспільстві.

Література

1. Головкін Б. М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. С. 204–217.
2. Дундич Л.В. Проблема злочинності серед неповнолітніх в Україні та заходи запобігання їй. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. № 42, том 2. С. 96-99.
3. Охріменко І.М., Лигун Н.В. Утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: психологічні детермінанти. *Юридична психологія*. 2015. № 1. С. 179–188

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**